

Talenten en het christelijk onderwijs

Enige vragen

We bewonderen sporttalent, op het werk doen we aan talentmanagement. Maar hoe verhoudt de manier waarop we tegenwoordig over talenten denken zich eigenlijk tot hoe daar in de Bijbel over gesproken wordt?

1. Hoe wordt talent in de Bijbel gedefinieerd?

'Talent' is een gewichtseenheid in de bijbel van zo'n dertig kilo zilver of goud. Zo ging een talent ook een economische waarde uitdrukken. Het woord 'talent' zoals wij het gebruiken, namelijk een aanduiding voor een persoonlijke bekwaamheid, kent de bijbel niet. Er wordt genoeg gezegd over menselijke eigenschappen, over deugden en ondeugden, over goed en verkeerd leven. Nergens staat de oproep om je talenten te ontwikkelen. De aansporing van Paulus aan de gelovigen in Rome om ijverig te zijn (Rom. 12:11) slaat niet op het ontwikkelen van jezelf. Het is niet zomaar: doe je best. Dat gaat om ijver in de inzet voor elkaar. Zijn spreken op andere plaatsen over 'gaven' komt nog het dichtste bij ons gebruik van 'talenten' (bijv. in 1 Cor 12). Tegen Timotheüs zegt Paulus dat hij niet moet vergeten dat hij een gave ontvangen heeft van God (2 Tim. 1:6). Hij hoeft daarom niet angstig en klein over zichzelf te denken.

2. Waarin verschilt dat van onze huidige opvattingen over talent?

In Coen Verbraak, 'De Molukkers, een vergeten geschiedenis' zegt Simon Tahamata (topvoetballer en nu jeugdtrainer bij Ajax):

'Ik geloof dat we talenten hebben meegekregen van God waar we iets mee moeten doen. In alles wat je doet moet je proberen uit te blinken. Dat kan ik van mijzelf denk ik wel zeggen: ik heb echt geprobeerd om er alles uit te halen wat er in zat. Dat was ik aan Hem en mijn ouders verplicht.'

Dit citaat geeft goed weer hoe er in onze tijd over talenten gedacht wordt. Niet ieder zal dat overigens verbinden met God, zoals Tahamata doet, maar christenen zullen dat zeker herkennen.

In onze samenleving wordt ieder mens aangespoord om uit zichzelf te halen wat erin zit. Iedere jongen of meisje wordt met talenten – dingen waarin je goed bent maar nog wel moet ontwikkelen – geboren. Het onderwijs moet aan alle kinderen gelijke kansen bieden zodat ze hun talenten kunnen ontplooien. Door goed onderwijs (en een stimulerende opvoeding) komen zelfs verborgen talenten naar de oppervlakte! Als mensen eenmaal werken moet hun werkgever dat proces blijven stimuleren. Daarom is er zoveel gedoe elke keer of een onderwijssysteem wel voldoende gelijke kansen biedt aan kinderen en jongeren om hún bekwaamheden te ontwikkelen. Toch blijven mensen zelf verantwoordelijk voor hun eigen proces. Dus als onderwijs en werkgever redelijk eerlijke kansen geven en iemand krijgt het niet voor elkaar om zich te ontwikkelen, is dat zijn eigen schuld. 'Had je maar harder moeten studeren'. Het gevolg is dat de geslaagde voetballer vindt dat hij zijn grote salaris eerlijk

verdient, want hij heeft er toch hard voor geknokt om zijn talent te ontwikkelen? De vele niet geslaagde voetballers die een zelfde carrière zochten, voelen zich de losers. 'Ik had meer moeten doen om mijn doelen te bereiken'. Of ze voelen zich zelig: 'Ik heb geen eerlijke kansen gekregen!' Geslaagde mensen met een groot inkomen vinden het vanzelfsprekend dat de mensen die hun talenten niet voldoende ontwikkeld hebben géén groot inkomen hebben. De huidige kijk op talentontwikkeling leidt tot een meritocratie: een samenleving bestaande uit winnaars en verliezers. Wie zoet is (zijn talenten ontwikkelt met alle inzet) krijgt lekkers (een groot salaris en een prachtig huis) en wie stout is (zijn talenten verbergt, lui is, faalangstig is) de roe (een klein salaris of een uitkering). De winnaars maken zich niet druk om het slavenbestaan in slechte banen voor mensen aan de onderkant van de samenleving. Iedereen kan toch zijn best doen om hogerop te komen?¹

3. Is onze huidige 'drang' om talent (van sport tot de werkvloer) tot het maximale te ontplooien een beetje Bijbels te noemen?

Ik zou zeggen: prima als mensen zich ontwikkelen. Maar spreek liever niet over 'getalenteerd' maar over 'begaafd'. Sterker nog: 'begenadigd'. En getalenteerde pianist is een begaafde pianist en een begenadigd pianist. Mensen krijgen gaven. Dat stemt al tot dankbaarheid. Talentontwikkeling zit niet in het vakje van je verdiensten maar van wat je tot je eigen verrassing gekregen hebt. Dat geeft ook al meer compassie met mensen die minder ontvangen hebben. Het gelijke kansen verhaal heeft immers maar beperkt resultaat. Mensen en omstandigheden blijven verschillend. Iemand kan met betrekkelijk weinig inspanning zijn talent in klinkende munt omslaan en een ander kan met veel inspanning zijn doel niet halen. De genen van je voorgeslacht, de opvoeding die je krijgt, de mensen die je ontmoet en de tegenslagen in het leven bepalen óók of het lukt om je talenten te ontplooien. Dus als jij het wel voor elkaar krijgt, wees vooral dankbaar. 'Maximale ontplooiing' als ideaal is een trouwens ook een basis voor ontevredenheid en onrust. Nú omdat je het maximale nog niet uit je talenten gehaald hebt² en stráks omdat je dan zegt 'Is dit nou alles, heb ik daar nou zo hard voor gewerkt?'

'Talent' staat eigenlijk nog steeds voor economische waarde, al gaat het niet meer over kilo's goud of zilver. Je kunt je brood ermee verdienen of een betere boterham als je je talenten ontwikkelt. Dat maakt dat sommige mensen tot het maximale willen gaan. Wéér een andere baan. Wéér een cursus. Ze willen een paar schalen omhoog in hun salaris. Dat kan goed gaan, maar ook tot teleurstellingen en overspannenheid leiden.

4. Hoe zouden we als christelijke professionals om moeten gaan met ons talent en dat van anderen om ons heen?

Geniet van je talenten! Geniet van de talenten die je ziet bij anderen. Wees ook niet jaloers op de talenten van anderen. Niet iedereen kan of hoeft op een podium te staan. Ga met je eigen kleine of grote talenten aan de slag. Dat mag

¹ Lees hierover Michael J. Sandel, De tirannie van verdienste, Ten Have 2020. Politici en onderwijzers kunnen hiervan veel leren.

² In het middelbaar onderwijs kunnen ouders hun kinderen ook te veel onder druk zetten om het maximale uit hun ontwikkeling te halen. Dat kan kinderen heel gespannen maken.

echter niet louter individuele zelfontplooiing zijn. Dat is een belangrijk punt. Dat moeten wij onszelf en anderen voorhouden. God en de ander hebben er mee te maken. De gaven waarover Paulus spreekt hebben te maken met Gods roepstem en het dienen van elkaar in de christelijke gemeente. Laten we het niet daartoe beperken. Maar dan nog: met mijn talenten zoek ik niet mijzelf maar wil ik God eren die ze mij gegeven heeft en wil ik mijn medemensen verrijken.

5. In de gelijkenis over de talenten (Mat 25) loopt het niet zo goed af met de werknemer die zijn talent niet gebruikt. Hoe moeten we die gelijkenis anno 2021 lezen?

In deze gelijkenis vertelt Jezus over een heer die tijdelijk buitenslands gaat en zijn knechten talenten geeft om er in de tussentijd mee aan de slag te gaan. Daarmee verbeeldt Jezus dat Hijzelf zal vertrekken en dat zijn leerlingen dan aan het werk moeten gaan met het hun toevertrouwde evangelie van het Koninkrijk van God. Daarin krijgen de leerlingen niet allemaal dezelfde verantwoordelijkheid. De heer in de gelijkenis geeft ieder wat hij aankan. Eén van de knechten in het verhaal doet niets met het ene talent dat hem gegeven is. Dus: hij doet niets in dienst van het Koninkrijk van God. Dan wordt de teruggekeerde heer boos. Daarover gaat het in die gelijkenis. Het gaat niet over persoonlijke bekwaamheden.

Bijbelverhalen hebben soms een prachtige psychologische tweede laag. Dat is ook in deze gelijkenis zo. Neem dan maar de genoemde talenten wél als persoonlijke bekwaamheden die God ons toevertrouwt in ons leven. Daarmee mogen we aan de slag gaan. Dan zie je dat de knecht die stil op zijn stoel blijft zitten eigenlijk blokkeert door faalangst. Hij faalt uiteindelijk echt, omdat hij niets probeert. Daarmee stelt hij zijn heer teleur, want die heeft hem het talent gegeven in goed vertrouwen. 'Je mag mislukken, maar ik denk dat je het kunt'. Dit is een prachtig uitgangspunt voor gesprekken, bijvoorbeeld met leerlingen of studenten die van alles in hun mars hebben, maar het niet ontwikkelen. Welke angst zit daarachter? Angst creëert precies de werkelijkheid waarvoor je bang bent. Die knecht deed niets want hij was bang voor een boze heer en... hij kreeg een boze heer.

6. Hoe komen de Bijbelse noties over talent terug in het christelijk onderwijs?

Ik hoop dat docenten en andere begeleiders in het onderwijs dit als overtuiging meegeven aan hun leerlingen of studenten:

- Geniet van je talenten. Je hebt ze gekregen om ze te ontwikkelen. Ga niet voor het maximale maar voor het optimale. Voel je er zelf ook gelukkig bij.
- Dan even een koppeling naar de eerste betekenislaag van de gelijkenis: zet je talenten (nu of later) creatief in in dienst van Gods Koninkrijk. Dat kan door zieken te verplegen, een kind met een achterstand op de basisschool te helpen, het Evangelie te verkondigen, gerechtigheid te bevorderen in een organisatie. Maak anderen rijker van jouw talenten.
- Vergeet in deze tijd van secularisatie Gods gemeente niet. Daar zijn jouw talenten (nu of straks) hard nodig. Dat sluit aan bij het gaven-denken van Paulus.
- Kijk uit met een te sterke koppeling van je talentontwikkeling aan je inkomen. Wees niet – net als je ouders!- bang dat je met je talenten (later) te weinig geld gaat verdienen. Durf ook, misschien wel naast je

studie, talenten te ontplooiën waarmee je geen rooie cent verdient maar waarmee je wel kunt stralen.

- Als we het dan toch over inkomen hebben, nog iets anders. Wees blij én wantrouwig als je baas (later) wil dat jij je talenten ontwikkelt. Dat zou hij wel eens kunnen wensen niet om jou gelukkig te maken maar om de bedrijfswinst op te voeren.

En dan het onderwijs zelf. Leerlingen en studenten zijn verschillend. Niet ieder heeft dezelfde mogelijkheden en gaven. Er zijn leerlingen en studenten met beperkingen of een 'rugzakje'. Ik hoop dat we in het christelijk onderwijs hen ook weten te stimuleren. Het zou triest zijn als het christelijk onderwijs zichzelf aanprijst omdat er in die school excellentietrajecten worden aangeboden. Die leveren winners en losers op. In het christelijk onderwijs mag iedere leerling of studenten zich een winner weten.